

Linux és RTAI Automaták építéséhez

Ez a könnyen telepíthető, web-alapú vezérlőrendszer szabványos telefon vezetékeket használ és bármely távirányítóval rendelkező egységet képes kezelni.

Cikkünkben egy olyan, az épületekben található különféle légkondicionáló berendezések központosított működtetését végző vezérlőrendszer fejlesztéséről és tervezéséről írunk, amelyet *Linux* illetve valós idejű *Linux* alkalmazás csatlófelület (*RTAI*) segítségével hoztunk létre. Az épületben elszórtan elhelyezkedő légkondicionálók saját infravörös távirányítóval rendelkeznek. Célunk az volt, hogy a légkondicionálók vezérlését központosított, számítógéppel vezérelt megoldással váltsuk fel, amely képes ki- és bekapcsolni a készülékeket, valamint a kívánt hőmérsékletet és fordulatszámot beállítani. A projekt ötlete akkor merült fel, amikor a helyi egyetemnek, szerény keretből megvalósítható, központosított és rugalmas a légkondicionáló vezérlési megoldásra volt szüksége. Hasonló célokra léteznek üzleti alkatrészek és programok, de általában túlságosan költségesek és gyártófüggők.

Projektünk alkatrész megvalósítása egy *Linux*ot futtató központi vezérlő-számítógépből és a hozzá csatlakoztatott *RS-485*-ös mikrovezérlő hálózattól áll. A mikrovezérlők a közeli felszereléseket irányító infravörös jelekkel parancsokat tudnak küldeni a megfelelő légkondicionálóknak. A rendszer programterve két valós idejű feladatot (a fő vezérlő feladatot és a *RS-485* hálózat vezérlő feladatot) valamint további, nem valós idejű feladatokat (a webkiszolgálót és az adatbázist) tartalmaz. A felhasználói felületért a webkiszolgáló felel így az egyetem számítógép-hálózatán bármely böngészőről elérhető. Adataink tárolására a *PostgreSQL* adatbázist választottuk. Megvalósításunk olyan alacsony költségű megoldás, amely igény szerint rugalmasan bővíthető. Ezen kívül gyártófüggetlen és bármely légkondicionálóval működik, amely képes infravörös távirányítót kezelni. Valamennyi légkondicionáló önállóan működik, saját hőmérséklet-vezérlő rendszerével. Az eszközök működésének ellenőrzésére a hálózat valamennyi mikrovezérlőjét hőérzékelővel láttuk el amely regisztrálja az aktuális teremhőmérsékletet és jelenti a központi számítógépnek.

Felhasználói felület

A teljes felhasználói felület weblap alapú. A kezdőlapra az összes légkondicionáló állapotának összefoglalóját soroljuk fel. A megjelenített adatok között találjuk a légkondicionálót azonosító szöveget, az épületben elfoglalt helyét, a jelenlegi teremhőmérsékletet valamint, hogy van-e az eszköznek

1. ábra A vezérlőfelületről a hitelesített felhasználó beindíthatja a légkondicionálót, új hőmérsékletet állíthat be vagy kikapcsolhatja azt

valamilyen előreprogramozott működési módszere, amely alapján éppen dolgozik. Erről a lapról valamennyi légkondicionáló külön kezelőfelületére mutat egy-egy hivatkozás. Mielőtt erre a lapra juthatnánk, a rendszer felhasználónevet és jelszót kér. Ezen a szinten lehetőségünk nyílik utasításokat adni a rendszernek, közvetlenül vezérelni a légkondicionálót illetve megváltoztatni vagy létrehozni az automatikus működés valamilyen programját (1. ábra).

A rendszer legérdekesebb része a programozott működés. Például a rendszer képes az órák kezdete előtt minden nap automatikusan bekapcsolni a légkondicionálókat, minden szobában előre megadott hőmérsékletértékekkel. Aztán este, amikor már nincs élet az épületben vagy az adott teremben, a rendszer lekapcsolja a légkondicionálókat.

Alkatrész felépítés

Az alkatrészekészlet a központi számítógépből és a légkondicionáló gépeket irányító mikrovezérlőkből áll. Valamennyi mikrovezérlőt *RS-485* kéteres hálózatra csatlakoztattuk. Megvalósításunkban az *Intel* származék *ATMEL AT89C2051*-es jelzésű vezérlőt alkalmaztuk. Hús lábú DIP csomagban kapható, 128 byte adat memóriával és 2KB ROM kód helytel, egy aszinkron soros kapuval és 14 független digitális I/O kapuval rendelkezik.

A mikrovezérlő lapját és elemeit a 2. ábrán mutatjuk be. Az infravörös jeleket a mikrovezérlőben található program hozza létre az egyik digitális kimeneti kapu segítségével. A soros kapu kapcsolja a mikrovezérlőt az RS-485 hálózathoz. Valamennyi mikrovezérlő lapot felszereltük a Dallas Semiconductor DS1620 típusú hőmérőjével. A mikrovezérlő 3 eres, digitális szinkron soros felületen kommunikál a hőérzékelővel. A mikrovezérlőben nincs alkatrész szintű támogatás a szinkron soros felület kezeléséhez, ezért a vezérlést programozottan oldottuk meg a normál I/O kapukon keresztül.

Alkalmazásunkban azért esett az RS-485 hálózatra a választás, mert könnyen telepíthető, olcsón megvalósítható és könnyen összekapcsolható vele hasznos mennyiségű csomópont. A csomópontokat mindössze egyetlen 3-as kategóriájú telefon osztályú kábel köti össze. Az alkatrész meghajtó korlátai miatt a lehetséges csomópontok száma 32, de ezt a számot könnyedén megnövelhetjük hálózati ismétlők segítségével. A vezérlő-számítógép és az első ismétlő, vagy két ismétlő közötti maximális kábelhossz 1200 méter. A fizikai kábel elérést mester-szolga elven vezéreljük. A Linuxot futtató számítógép a mester, amely előre meghatározott sűrűséggel kérdezi le a csomópontokat. A mester minden lekérdezőparancsot küld a csomópontnak; a lekérdezett csomópont adattal válaszol a mesternek avagy üres csomagot küld, jelezve, hogy a csomópont élő. Az ilyesfajta elérési megoldás hátrányára akkor derül fény, amikor a mester áll le. Ilyenkor ugyanis a teljes hálózat is csődöt mond.

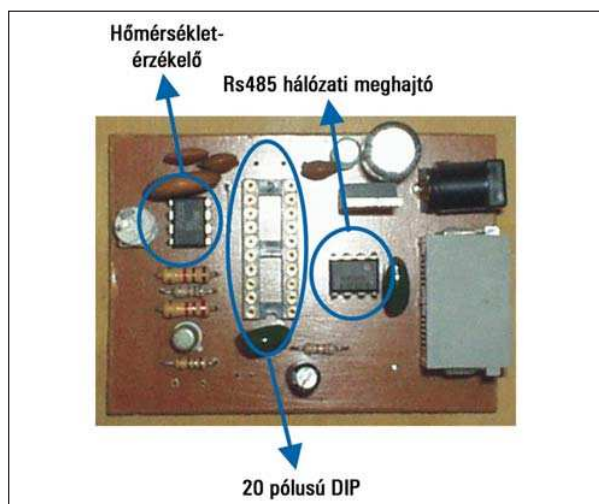
A mikrovezérlők korlátozott számát figyelembe véve a 9. bit protokoll segítségével állapíthatjuk meg, hogy a hálózaton átküldött csomag az adott vezérlőhöz tartozik-e. A hálózaton átküldött minden egyes bájtához tartozik egy 9. bit is. Ez a kiegészítő bit kizárólag a csomag cél cím esetében lesz magas rétekkü. A mikrovezérlő UART (universal asynchronous receiver and transmitter) alapértelmezés szerint csak akkor vált ki megszakítást, ha a fogadott érték 9. bitje magas. A megszakítás szolgáltatás rutinja ezután a fogadott bájtot összehasonlítja a csomópont címével. Amennyiben megegyeznek, a megszakítás átprogramozza az UART-ot, hogy a 9. bit állapotától függetlenül, valamennyi bájtot fogadjon a csomag végéig. Amennyiben a cél címe nem egyezik meg a csomópont címével a megszakítás rutin visszatér.

A központi számítógép UART-ja, lévén PC alkatrész, nem támogatja közvetlenül a 9. bit protokollt. E hátrányt a meghajtó a paritás bit segítségével szimulálva próbálja meg kiküszöbölni. A bájt átvitele előtt a meghajtó úgy állítja be a paritást, hogy a cím bájtokban esetében egy legyen a többi bájt esetében pedig nulla.

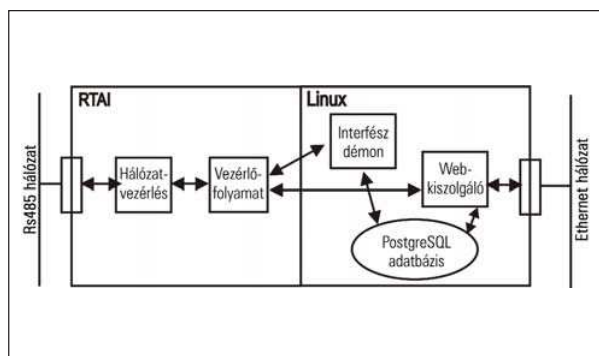
A 3. ábra a rendszer feladatait és a köztük élő kommunikációs vonalakat mutatja be.

Valós idejű feladatok

A fő vezérlő feladat, a hálózati elérést vezérlő feladat és az RS-485 hálózat fizikai rétegének program meghajtója valós időben futó feladatok. Az RTAI-hoz kifejlesztettünk egy RS-485 meghajtóját. A meghajtó az alkalmazásban felhasznált és korábban bemutatott 9. bit protokoll kivételével hasonló a többi soros meghajtóhoz.

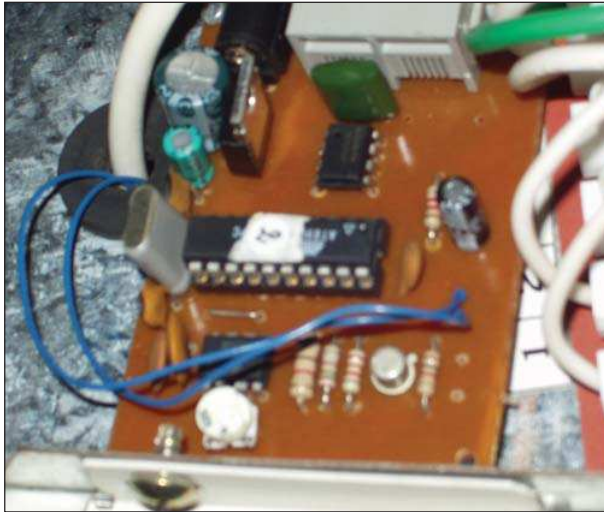
2. ábra A mikrovezérlő lapja a mikrovezérlő eltávolítása után

3. ábra A rendszerfeladatok közötti kommunikáció

A másik valós idejű feladat a hálózati elérést vezérlő feladat, mely meghatározott időnként csomagokat küld az egyes hálózati csomópontoknak. A csomag lehet az infravörös jelet bekapcsoló parancs vagy lekérdezés amivel kideríthetjük, hogy a csomópont aktív-e, valamint az aktuális teremhőmérsékletet lekérdező parancs. Az első két csomagtípus esetében a csomópont visszaigazolás, az utolsó esetében a teremhőmérséklettel válaszol. A fő vezérlő folyamat valamennyi csomópont aktuális állapotát ismeri, és értesíti a felhasználói felületet ha valamelyik csomópont meghibásodott.

A fővezérlő feladat, az adatbázisban tárolt, előre programozott információk alapján működteti az épület légkondicionáló berendezéseit. A feladat képes parancsokat fogadni a felhasználói felületről, amelyek két RT-FIFO segítségével felülbírálnak az előreprogramozott beállításokat. Az RT-FIFO folyamatközi kommunikációs rutinok feladata a valós idejű és normál Linuxos feladatok párbeszédének lehetővé tétele. A PostgreSQL adatbázissal való kommunikációhoz Linux demont kellett kifejleszteni. A démon két másik RT-FIFO csatornán keresztül beszélget a fővezérlő folyamattal. A démon másik fontos feladata a rendszer időt és dátumot elküldeni a fővezérlőnek, ugyanis ennek kiolvasására nem létezik megoldás RTAI alatt.

4. ábra A teljes mikrovezérlő lap a telepítés után

A kifejlesztett rendszer parancsokat küld a légkondicionálókknak, így nincs szükség helyi távirányítókra. A légkondicionálók hőszabályzó rendszerébe nem avatkoztunk bele és nem változtattuk meg a belső kapcsolási sémákat sem. Minden légkondicionáló saját beépített hőszabályzó rendszerét használja, a mikrovezérlőkbe épített hőérzékelők pedig ellenőrzik, hogy az eszköz helyesen működik-e. A 4. ábra a telepített mikrovezérlőt mutatja be.

Linux feladatok

A *Linux* feladatok célja a felhasználó felület megjelenítése a fő adatforrásként használt *PostgreSQL* adatbázis futtatásával a webkiszolgálón keresztül. Mint korábban leírtuk, a másik *Linux* oldali feladat a démon, amelyet a *RTAI* fővezérlő feladat használ a rendszer idő/dátum és az adatbázis eléréséhez.

A felhasználói felület egyszerű. Az első lapon az egyes légkondicionálók aktuális állapotát láthatjuk. Ezt a lapot minden felhasználó elérheti. A program megváltoztatásához vagy egy adott légkondicionáló utasításához a rendszer felhasználói nevet és jelszót kér. Az adatbázisból lekért információ dinamikusan megjelenítéséhez a *PHP* nyelvet használtuk. A rendszer a *PostgreSQL* adatbázisban tárolja az általános információkat (*BTU*, elhelyezés, márka, mikrovezérlő hálózati azonosító) programozott műveleteket és az egyes kondicionálók működtetéséhez használt infra parancsokat.

IRC parancsfelület

A rendszer fontos eleme az a modul, amely a légkondicionáló távirányítójának jeleit olvassa be és a megfelelő eszközhöz rendelve az adatbázisban tárolja az kapott azokat, hogy később a hálózatra kötött mikrovezérlőkkel a jeleket újra létre lehessen hozni. Ezt a modult csak olyankor használjuk amikor egy új márkájú és/vagy vagy eltérő parancskészletű légkondicionálót veszünk fel a rendszerbe.

A modul két részből áll: az első az infra jeleket beolvasó valós idejű feladat. A hálózati forrásokban felsorolt *LIRC Projekt* valamint a *Ripoll and Acosta* tanulmány részletes információkat tartalmaz az infravörös távirányítókról. Ugyanitt

normál *Linux* és *RT-Linux* rendszerekhez készült példaalkalmazásokat is találunk. A modul másik feladata a *Linuxon* futó felhasználói felület. A két feladat *RT-FIFO* kapcsolaton keresztül kommunikál.

A mikrovezérlőkben használható kis mennyiségű RAM és a hosszú infravörös jelhossz miatt, a program fontos funkciója, hogy segít a felhasználónak megszerezni a különféle infra távirányítók gombokhoz vagy gombkombinációkhoz rendelt ismétlődő parancsokat. Ezeket a mintákat aztán a mikrovezérlő belső programjába (*firmware*) beégetve újra elő tudjuk állítani az eszközt vezérlő jelet. Például amennyiben tíz különféle minta létezik, a megfelelő mikrovezérlőhöz a hálózaton keresztül küldött parancs a következő lesz: ismételd meg az egyes számú jelet tízszer, aztán a kettest háromszor és így tovább, míg a teljes parancsot meg nem kapjuk. A technika előnye hogy kevesebb erőforrást használ a jel ismételt előállításához. Hátránya, hogy valahányszor új légkondicionálót vásárolunk, a mikrovezérlő programját meg kell változtatni, hogy az új eszköz parancskészletét kezelje.

Költségek

Jelen pillanatban kilenc légkondicionálót kezelünk a leírt rendszerrel; valamennyi ugyanabban az épületben található. Hamarosan további tizenötöt veszünk fel. Az egyes mikrovezérlők alkatrész-költsége 60 dollár, a központi vezérlő számítógép költsége 500 dollár. További költségek az *RS-485* hálózat kiépítése és természetesen a rendszer kifejlesztésének és megvalósításának költsége.

Összefoglalás

A megvalósított rendszer megfelel az aktuális felhasználó igényeinek. A projekt sikere miatt az egyetem által vásárolt valamennyi további légkondicionálónak együtt kell működnie a rendszerrel. Ennek egyetlen követelménye, hogy valamennyi új légkondicionálónak rendelkeznie kell infravörös távirányítóval.

Az *RTAI*-nak hála a rendszer fővezérlő feladata független a *Linux* alatt futó felhasználói felület folyamataitól. Még abban a valószínűtlen esetben is, ha a *Linux* leállna, a rendszer tovább folytatná az előre beprogramozott műveleteket. A jövőben a rendszer könnyedén kiterjeszhető az épület világításának, riasztóinak, korlátozott elérhetőségű területeinek és egyéb rendszereinek vezérlésére.

Linux Journal 2004. november, 127. szám

Andres Benitez (adorego@conacyt.org.py) Villamosmérnöki diplomáján dolgozik az Asuncioni Katolikus Egyetemen, Paraguaiban. A cikkben bemutatott megoldás e diplomamunka végső feladata.

Vicente Gonzalez (vgonzale@uca.edu.py) építőmérnök. Automatizálásból szerzett MSc diplomát a Madridi Polytechnic Egyetemen. Jelenleg az Asuncioni Katolikus University Egyetem elektronikai és számítástudományi tanszékén dolgozik tanársegédként.